

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО, ФІНАНСОВОГО ТА
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Іван МИРОНЮК

2026 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КОНСТИТУЦІЙНЕ СУДОЧИНСТВО У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D8 Право
Освітня програма	Право
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2026

Робоча програма навчальної дисципліни **«Конституційне судочинство у країнах Східної Європи»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **D Бізнес, адміністрування та право** спеціальності **D8 Право освітньо-наукової програми Право.**

Розробники:

Савчин Михайло Васильович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права

протокол № 12 від **“26” червня 2026** р.

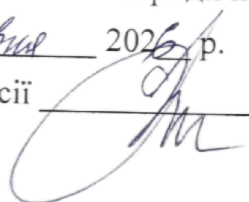
Завідувач кафедри _____ Тетяна КАРАБІН

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол № 10 від «26» червня 2026 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Павло ЧЕРЕВКО

© Савчин М. В., 2026 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2026 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120	2-й	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи – 4,5	4-й	4-й
	Лекції:	Лекції:
	24	8
Вид підсумкового контролю: залік	Практичні (семінарські):	Практичні (семінарські):
	24	6
	Лабораторні:	Лабораторні:
	–	–
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	Самостійна робота:
	72	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни «Конституційне судочинство у країнах Східної Європи» полягає у формуванні у здобувачів ступеня доктора філософії цілісного наукового розуміння особливостей моделей конституційної юстиції у країнах Східної Європи, стану та перспектив розвитку конституційних судів і аналогічних установ у постсоціалістичних і пострадянських державах, а також у набутті компетентностей щодо аналізу практики органів конституційної юстиції та її використання у науковій, правотворчій і правозастосовній діяльності. Дисципліна має порівняльно-правовий характер і спрямована на осмислення місця органів конституційної юстиції в системі конституціоналізму, особливостей їх організації, меж повноважень, а також впливу практики Європейського суду з прав людини та Суду справедливості Європейського Союзу на конституційну юриспруденцію країн регіону, зокрема України в умовах набуття членства в ЄС.

Завдання навчальної дисципліни полягають у тому, щоб розкрити взаємозв'язок принципів верховенства права, правової держави та конституційної юстиції; ознайомити здобувачів з історією виникнення, занепаду та відродження конституційної юстиції у країнах Центральної і Східної Європи, особливостями вітчизняної моделі; сформувати знання про правовий статус органів конституційної юстиції та суддів, межі їх повноважень, доктрину самообмеження, стадії конституційного судочинства та особливості розгляду конституційних скарг; сформувати навички критичного осмислення змісту конституції та поточного законодавства, застосування способів тлумачення конституції, визначення критеріїв конституційності правових актів і прийнятності конституційних звернень та скарг, складання юридичних висновків у справах конституційного характеру. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен оволодіти наступні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до утворення абстрактних понять і оперування ними, до критичної оцінки й переосмислення накопиченого досвіду (власного і чужого), та до рефлексування загальносуспільної та професійної діяльності;

ЗК02. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;

ЗК06. Здатність усно і письмово презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовами, глибоко розуміти іншомовні наукові та професійні тексти за напрямом досліджень;

ЗК07. Здатність працювати в міжнародному науковому просторі.

Фахові компетентності спеціальності (СК):

СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей;

СК02. Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій;

СК06. Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права. Знання методологічних принципів та методів правового дослідження;

СК08. Здатність до формулювань юридичних конструкцій і перевірка їх адекватності шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових правових ідей;

СК09. Здатність до ведення діалогу й аргументування під час наукових і ділових дискусій, переговорів, судових дебатів, публічного виступу в судах та інших органах.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни **«Конституційне судочинство у країнах Східної Європи»** є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньо-наукової програми (ОНП):

ОК 02. Філософія науки;

ОК 06. Методологія та організація юридичних наукових досліджень.

Для успішного опанування дисципліни здобувач також повинен володіти знаннями з теорії держави і права, філософії права, конституційного права України, порівняльного конституційного права та адміністративного процесуального права в обсязі другого (магістерського) рівня вищої освіти.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-наукової програми **«Право»**, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.	ПРН01
Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми права державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.	ПРН02

Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	ПРН03
Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого правового та загальносоціального контекстів.	ПРН04
Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.	ПРН10
Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.	ПРН11

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни **«Конституційне судочинство у країнах Східної Європи»:**

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати сучасні концепції конституціоналізму та конституційної юстиції, взаємозв'язок принципів верховенства права, правової держави та конституційного контролю, моделі конституційної юстиції та підходи до тлумачення конституції; уміти застосовувати ці знання для постановки дослідницьких завдань і отримання нових наукових результатів у сфері конституційного судочинства.	ПРН01
Уміти презентувати результати власного порівняльно-правового дослідження практики органів конституційної юстиції у формі наукового есе, доповіді, тез чи статті; аргументовано вести наукову дискусію державною та іноземною мовами, працювати з іншомовною конституційною юриспруденцією та доктриною.	ПРН02
Знати історію виникнення та розвитку конституційної юстиції у країнах Східної Європи (від ідей Г. Кельзена та Конституційного суду Першої Чехословацької республіки до сучасності), особливості вітчизняної моделі конституційної юстиції, сучасні тенденції та загрози незалежності органів конституційної юстиції в регіоні.	ПРН03
Уміти формулювати і перевіряти наукові гіпотези щодо меж повноважень органів конституційної юстиції, критеріїв конституційності правових актів і прийнятності конституційних скарг; обґрунтовувати висновки з використанням рішень конституційних судів, практики ЄСПЛ і Суду справедливості ЄС, доктринальних джерел; аналізувати конституційну юриспруденцію з урахуванням політичного та суспільного контекстів.	ПРН04
Уміти здійснювати аналіз поточного законодавства у світлі конституційних принципів, складати проекти конституційних подань, конституційних звернень і конституційних скарг, готувати юридичні висновки у справах щодо конституційності правових актів, формулювати юридичні конструкції на основі фундаментальних конституційних цінностей.	ПРН10

Уміти застосовувати способи і методики тлумачення конституції (догматичну, динамічну, конституційно-конформну, міжнародно-конформну); проводити порівняльно-правовий аналіз організації, повноважень і практики органів конституційної юстиції країн Східної Європи; визначати вплив практики Європейського суду з прав людини та Суду справедливості ЄС на конституційну юриспруденцію.	ПРН11
--	--------------

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Основними видами навчальних занять є: лекція, практичне (семінарське) заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, консультація.

Види навчальних занять проводяться у таких формах: пояснення, проблемна лекція, навчальна дискусія, аналіз правових ситуацій (кейсів), самостійна робота.

Методи навчання: метод юридичного аргументу; порівняльно-правовий метод; системно-структурний метод; кейс-метод; пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: виступи на практичних (семінарських) заняттях, участь у наукових дискусіях, підготовка та захист наукового есе, виступи на наукових заходах.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: заслуховування виступів у ході проведення практичних (семінарських) занять; участь у дискусіях та розв'язання правових кейсів; заслуховування виступів на наукових заходах.

Форма модульного контролю: підготовка кожним здобувачем освіти наукового есе з обраної проблематики в межах змістового модуля та його захист перед аудиторією у формі усної доповіді.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається як середнє арифметичне оцінок за змістовий модуль 1 та змістовий модуль 2.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Підготовка наукового есе та його захист перед аудиторією	Сума
T1	T2	T3	55	100
15	15	15		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Підготовка наукового есе та його захист перед аудиторією	Сума
T4	T5	T6	55	100
15	15	15		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	45
Наукове есе (підготовка та захист)	1	55
Разом	7	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	45
Наукове есе (підготовка та захист)	1	55
Разом	7	100

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувачі освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач освіти, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 35 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращення він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

Переведення даних із 100-бальної шкали оцінювання у 5-бальну здійснюється в такому порядку:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок оцінювання знань здобувачів освіти за результатами заліку:

Оцінка «відмінно» (90–100 балів, A) виставляється здобувачу, який всебічно і глибоко володіє програмовим матеріалом, уміє аналізувати та синтезувати правову інформацію щодо конституційного судочинства та практики органів конституційної юстиції, засвоїв основну та ознайомлений з додатковою літературою, рекомендованою програмою, аналізує інформацію з різних джерел (доктринальних, нормативних, правозастосовних, зокрема іншомовних), здатен продукувати нові думки та ідеї і аргументовано їх обстоювати.

Оцінка «добре» (82–89 балів, B) виставляється здобувачу, який повністю опанував програмовий матеріал, має системні знання з тематики дисципліни, здатен до самостійного пошуку інформації, засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, аналізує інформацію з різних джерел, продукує нові ідеї щодо конституційного судочинства та практики органів конституційної юстиції, однак не в усіх питаннях добирає чітку аргументацію для обґрунтування своєї позиції.

Оцінка «добре» (74–81 бал, C) виставляється здобувачу, який опанував навчальну програму, але має незначні прогалини у знаннях, уміє порівнювати, узагальнювати та систематизувати інформацію щодо конституційного судочинства та практики органів конституційної юстиції, може продукувати нові ідеї та застосовувати знання у практичній юридичній діяльності, засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою.

Оцінка «задовільно» (64–73 бали, D) виставляється здобувачу, який знає основний програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшої наукової роботи, ознайомлений з основною літературою, рекомендованою програмою, але допускає помилки під час виконання завдань, які здатен усунути після вказівки викладача.

Оцінка «задовільно» (60–63 бали, Е) виставляється здобувачу, який володіє основним програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшої наукової роботи та практичної діяльності, однак виконання завдань задовольняє лише мінімальні критерії.

Оцінка «незадовільно» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачу, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінка «незадовільно» (0–34 бали, F) виставляється здобувачу, який володіє навчальним матеріалом лише на рівні репродукування, не готовий до пошуку, оброблення та аналізу інформації і не може продукувати нові думки та ідеї щодо конституційного судочинства та практики органів конституційної юстиції.

Здобувачу, який за результатами поточного та модульного контролю набрав 60 і більше балів, може бути виставлено оцінку «зараховано» без складання заліку. Здобувач має право підвищити оцінку, складаючи залік.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Конституціоналізм і становлення конституційної юстиції у країнах Східної Європи

Тема 1. Конституційна юстиція та конституціоналізм.

Предмет дисципліни. Поняття та структурні елементи конституціоналізму. Конституціоналізм як система інститутів, принципів і процедур обмеження влади та забезпечення прав людини. Співвідношення понять «конституційна юстиція», «конституційна юрисдикція», «конституційне судочинство». Конституційна юстиція та верховенство права; конституційний перегляд правових актів як іманентна характеристика верховенства конституції. Конституційна юстиція та правова держава: поділ влади по горизонталі та вертикалі, принцип субсидіарності, гарантії місцевого самоврядування. Інтерпретація конституції: текст і контекст, автономне та динамічне тлумачення, голістичний підхід; догматична та динамічна методики тлумачення; конституційно-конформне та міжнародно-конформне тлумачення. Конституційна юстиція, суспільство і політика: доктрина політичного питання, юридизація політики, демократична легітимність рішень конституційних судів. Міжнародне співробітництво органів конституційної юстиції: Конференція європейських конституційних судів, Всесвітня конференція з конституційного правосуддя, Венеційська комісія.

Тема 2. Основні моделі конституційної юстиції та її становлення у країнах Центральної і Східної Європи.

Основні моделі конституційної юстиції: американська (децентралізована), континентальна (європейська, централізована), змішані моделі; їх переваги та недоліки. Абстрактний і конкретний, попередній і

наступний, інцидентний конституційний контроль. Погляди Г. Кельзена на конституційну юстицію. Конституційний суд Першої Чехословацької республіки. Соціалістична доктрина права та заперечення судового конституційного контролю. Запровадження Конституційного трибуналу в Польській Народній Республіці. Оксамитові революції та відродження конституційної юстиції в країнах регіону. Люстрація, декомунізація та конституційна юстиція. Перегляд конституцій та конституційний контроль законів про внесення змін до конституції; «вічні положення» (eternity clauses). Особливості конституційної юстиції в Угорщині, Чехії, Словаччині, Польщі та країнах Балтії.

Тема 3. Конституційна юстиція у пострадянських країнах та Україні: становлення, кризи, реформи.

Особливості запровадження органів конституційної юстиції у пострадянських країнах. Конституційна юстиція в Молдові, Грузії, Вірменії та інших державах регіону. Конституційні суди в умовах авторитарних режимів: інструменталізація конституційного контролю (досвід Білорусі та Російської Федерації). Становлення та розвиток Конституційного Суду України: етапи, конституційна реформа 2016 року, запровадження конституційної скарги. Кризи конституційної юстиції та загрози її незалежності в регіоні: криза Конституційного трибуналу Польщі після 2015 року, трансформація конституційного контролю в Угорщині, криза Конституційного Суду України 2020 року. Реформа порядку відбору суддів Конституційного Суду України на конкурсних засадах за участю Дорадчої групи експертів відповідно до рекомендацій Венеційської комісії та в контексті євроінтеграційних зобов'язань України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Організація, повноваження та процедури органів конституційної юстиції. Європейський вимір

Тема 4. Організація органів конституційної юстиції. Правовий статус суддів.

Системи відбору та призначення конституційних суддів. Вимоги до кандидатів на посаду судді конституційного суду. Правовий статус конституційних суддів: незалежність, недоторканність, несумісність, гарантії політичної нейтральності; дисциплінарна відповідальність і порядок звільнення. Гарантії незалежності органів конституційної юстиції у відносинах з парламентом, главою держави, урядом, судами, органами місцевого самоврядування. Допоміжний персонал органів конституційної юстиції: секретаріати, наукові консультанти, помічники суддів. Палати, сенати, колегії у складі органів конституційної юстиції; принципи їх взаємодії; забезпечення єдності конституційної юриспруденції. Організація Конституційного Суду України: Велика палата, сенати, колегії.

Тема 5. Повноваження органів конституційної юстиції. Доктрина самообмеження. Процедура розгляду справ.

Предмет відання та повноваження органів конституційної юстиції; значення справи *Marbury v. Madison*; імпліцитні повноваження. Доктрина самообмеження (*judicial self-restraint*) та судовий активізм. Перевірка конституційності правових актів і міжнародних договорів; принцип дружнього ставлення до міжнародного права. Контроль конституційності законопроектів про внесення змін до конституції; «вічні положення» та ієрархія конституційних цінностей. Вирішення спорів про компетенцію, справ про відповідальність вищих посадових осіб, перевірка результатів виборів і референдумів. Принципи та стадії конституційного судочинства. Суб'єкти права на звернення; проблема актіо *popularis*. Відкриття провадження, роль судді-доповідача, вимоги належної правової процедури (*due process*), усне та письмове провадження. Ухвалення, обґрунтування та оприлюднення рішень; окремі думки суддів; юридична сила та виконання рішень; конституційні прогалини та законодавчі упущення.

Тема 6. Конституційна скарга. Вплив практики Європейського суду з прав людини та Суду справедливості ЄС на конституційну юстицію країн Східної Європи.

Види конституційної скарги: універсальна (повна), нормативна; критерії прийнятності; коло суб'єктів; вичерпання засобів юридичного захисту. Порядок розгляду конституційних скарг; захист особистих, політичних, економічних, соціальних і колективних прав, прав юридичних осіб та місцевого самоврядування. Досвід Німеччини, Польщі, Чехії та України. Вплив практики Європейського суду з прав людини: конкуренція юрисдикцій щодо тлумачення прав людини, запозичення стилю аргументації. Вплив практики Суду справедливості Європейського Союзу на конституційну юриспруденцію держав – членів ЄС і країн-кандидатів; конституційна ідентичність та конфлікти юрисдикцій. Угода про асоціацію між Україною та ЄС і перспективи членства в ЄС у контексті конституційної юриспруденції. Вплив рішень органів конституційної юстиції на практику судів, публічної адміністрації та законодавство.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. Конституційна юстиція та конституціоналізм	20	4	4			12	20	2	1			17
Тема 2. Моделі конституційної юстиції та її становлення у країнах Східної Європи	20	4	4			12	20	1	1			18
Тема 3. Конституційна юстиція у пострадянських країнах та Україні	20	4	4			12	20	1	1			18
Загалом за модуль 1	60	12	12			36	60	4	3			53
Модуль 2												
Тема 4. Організація органів конституційної юстиції. Правовий статус суддів	20	4	4			12	20	2	1			17
Тема 5. Повноваження органів конституційної юстиції та процедура розгляду справ	20	4	4			12	20	1	1			18
Тема 6. Конституційна скарга. Вплив практики ЄСПЛ і Суду справедливості ЄС	20	4	4			12	20	1	1			18
Загалом за модуль 2	60	12	12			36	60	4	3			53
Усього годин	120	24	24			72	120	8	6			106

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Конституційна юстиція та конституціоналізм: верховенство права, правова держава, тлумачення конституції	4	1
2.	Моделі конституційної юстиції: виникнення, занепад і відродження у країнах Центральної і Східної Європи	4	1
3.	Конституційна юстиція у пострадянських країнах та Україні: кризи незалежності та реформи	4	1
4.	Організація органів конституційної юстиції та гарантії незалежності конституційних суддів	4	1
5.	Повноваження органів конституційної юстиції, доктрина самообмеження та процедура конституційного провадження	4	1
6.	Конституційна скарга та вплив практики ЄСПЛ і Суду справедливості ЄС на конституційну юриспруденцію	4	1
	Разом	24	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Конституційна юстиція і політика: явище юридизації політики та доктрина політичного питання	6	8
2.	Конституційно-конформне та міжнародно-конформне тлумачення конституції: підходи Конституційного Суду України	6	9
3.	Переваги та недоліки моделей конституційної юстиції; особливості моделі конституційної юстиції в Україні	6	9
4.	Конституційний контроль законів про внесення змін до конституції та «вічні положення» у країнах Східної Європи	6	9
5.	Інструменталізація конституційної юстиції в умовах авторитарних режимів	6	9
6.	Криза Конституційного трибуналу Польщі та її оцінка Європейським судом з прав людини і Венеційською комісією	6	9
7.	Порівняльний аналіз порядку формування конституційних судів країн Центральної і Східної Європи	6	8
8.	Гарантії правового статусу суддів органів конституційної юстиції та відповідальність суддів	6	9
9.	Процесуальна роль судді-доповідача та окремі думки суддів у конституційному провадженні	6	9
10.	Юридична сила та виконання рішень Конституційного Суду України; законодавчі упущення	6	9
11.	Критерії прийнятності конституційних скарг: порівняльний аналіз практики конституційних судів	6	9
12.	Конституційна ідентичність та конфлікти юрисдикцій між конституційними судами і Судом справедливості ЄС	6	9
	Разом	72	106

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проєктор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», застосунок GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA, офіційний вебпортал «Законодавство України», Єдиний державний реєстр судових рішень.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Кампо В. М., Савчин М. В. Легітимність рішень конституційних судів в контексті доктрини верховенства права: компаративний та праксеологічний аспекти. Вісник Конституційного Суду України. 2010. № 5. С. 99–109.
2. Конституційна держава та права людини й основоположні свободи: проблеми формування та розвитку в Україні: монографія / О. М. Ващук, І. О. Мазурок, В. В. Навроцький, М. В. Савчин (кер. авт. кол.), П. А. Трачук. Ужгород, 2008. 348 с.
3. Мала енциклопедія конституційного права / за заг. ред. Ю. Л. Бошицького. Київ: Кондор-Видавництво, 2012. 470 с.
4. Савчин М. Конституціоналізм і природа конституції. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. 372 с.
5. Савчин М. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Ужгород: РІК-У, 2018. 440 с.
6. Савчин М. Порівняльне конституційне право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
7. Савчин М. Конституційна юстиція та забезпечення конституційного порядку: 2005–2020. Ужгород: РІК-У, 2020. 384 с.
8. Скомороха В. Є. Конституційна юрисдикція в Україні: проблеми теорії, методології і практики. Київ: МП Леся, 2007. 716 с.
9. Rosenfeld M., Sajó A. (eds.). The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law. Oxford: Oxford University Press, 2012.
10. Sadurski W. Rights before Courts: A Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe. Dordrecht: Springer, 2005.

Допоміжна література:

1. Права і свободи людини і громадянина в Україні (доктрина Європейського суду з прав людини і Конституційного Суду України) / за ред. А. С. Головіна; заг. ред. П. Ф. Мартиненка, В. М. Кампа. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 376 с.
2. Савчин М. Ухвалення рішень конституційних судів у світлі доктрин конституційної легітимності та верховенства права. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2011. Т. 116. С. 19–22.
3. Савчин М. Конституційний Суд України та реалізація Конституції України. Публічне право. 2015. № 1. С. 9–17.
4. Савчин М. Конституційний захист прав людини та проблема конкуренції юрисдикцій. Український часопис міжнародного права. 2015. № 1. С. 52–57.
5. Сліденко І. Тлумачення конституції. Одеса, 2002.
6. Тесленко М. В. Конституційна юрисдикція в Україні. Київ: Школа, 2003.

7. Ткачук П. Конституційний Суд України: теоретико-правові питання діяльності. Вісник Конституційного Суду України. 2006. № 4.
8. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. Київ: Реферат, 2007.
9. Alexy R. Balancing, Constitutional Review, and Representation. *International Journal of Constitutional Law*. 2005. Vol. 3, No. 4. P. 572–581.
10. Alexy R. The Dual Nature of Law. *Ratio Juris*. 2010. Vol. 23, No. 2. P. 167–182.
11. Elgie R. (ed.). *Semi-Presidentialism in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 1999.
12. Kommers D. P. *The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany*. 2nd ed. Durham; London: Duke University Press, 1997.
13. Sadurski W. *Poland's Constitutional Breakdown*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
14. Sartori G. Constitutionalism: A Preliminary Discussion. *The American Political Science Review*. 1962. Vol. 56, No. 4. P. 853–864.
15. Sedelius T., Linde J. Unravelling Semi-Presidentialism: Democracy and Government Performance in Four Distinct Regime Types. *Democratization*. 2018. Vol. 25, No. 1. P. 136–157. DOI: 10.1080/13510347.2017.1334643
16. Tushnet M. *Weak Courts, Strong Rights: Judicial Review and Social Welfare Rights in Comparative Constitutional Law*. Princeton: Princeton University Press, 2008.

Нормативно-правові акти, рішення органів конституційної юстиції та документи міжнародних організацій:

1. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України: Закон України від 27.07.2023 № 3277-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-IX>
4. Регламент Конституційного Суду України: затв. постановою Конституційного Суду України від 22.02.2018 № 1-п/2018.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
7. Charter of Fundamental Rights of the European Union. *Official Journal of the European Union*. 2012. C 326. P. 391–407.
8. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. *Dziennik Ustaw*. 1997. Nr 78, poz. 483.

9. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
10. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.
11. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.).
12. Рішення Конституційного Суду України від 01.06.2016 № 2-рп/2016.
13. Рішення Конституційного Суду України від 26.02.2019 № 1-р/2019.
14. Рішення Конституційного Суду України від 27.10.2020 № 13-р/2020.
15. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Study on Individual Access to Constitutional Justice. CDL-AD(2010)039rev. Strasbourg, 2011.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. <https://zakon.rada.gov.ua> – офіційний вебпортал «Законодавство України»;
2. <https://ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України;
3. <https://www.venice.coe.int> – Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія);
4. <https://www.venice.coe.int/CODICES> – база даних конституційної юриспруденції CODICES;
5. <https://www.confeconstco.org> – Конференція європейських конституційних судів;
6. <https://hudoc.echr.coe.int> – база даних рішень Європейського суду з прав людини;
7. <https://curia.europa.eu> – Суд Європейського Союзу;
8. <https://www.constituteproject.org> – тексти конституцій країн світу (Constitute Project);
9. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.